סוכות

פון בעריל ראזענצוויג

סוכות, דער חג האסיף!

וואס פאר א פאראדאקס! וואו זע־נען אונזערע פעלדער און גערטנער וואס מיר פרעהען זיך אזוי מיט'ן חג האסיף? וואו זענען אונזערע תבואות און פרוכ־טען וואס מיר זאמלען אין די שפייכלע־רען?

נאהענט פון צוויי טויזענט יאהר פייערען מיר זיך מיט דעם יום טוב פון זאמלען אונזערע תבואות און פרוכטען ניט האבענדיג קיין אייגענע פעלדער און וועלדער; נאהענט פון צוויי טויזענט יאהר פייערען מיר דעם חג האסיף אויף א פרעמדען באדען. נאהענט פון צוויי טויזענט יאהר ווי אידען האבען זייער לאנד פארלוירען, האבען אויפגעהערט צו זיין א פאלק וואס ארבייט זיין באדען און פראדוצירט זיינע פרוכטען, געוואנ־דערט האבען זיי פון לאנד צו לאנד, פון פאלק צו פאלק, פארלוירען זייער אונאפ־הענגיגקייט, זייער זעלבסטשטענדיגקייט, געליטען צרות, אויסגעהאלטען רדיפות, און דאך פייערען זיי דעם יום טוב וואס האט אמאל באצייכענט די שמחה פון צו־נויפזאמלען די תבואות פון די פעלדער און די פרוכט פון די גערטנער.

איז עס ניט אונפארשטענדליך? האלטענדיג אין אונזערע הענט פרוכטען וואס זענען געוואקסען אין אנדערע לענ־דער, האבען מיר געדאנקט גאט פאר דעם „אסיף" אין ארץ ישראל וואס האט בא־לאנגט צו אנדערע פעלקער.

אבער ווער עס ווארפט א מעהר טיי־פען, דורכדרינגענדען בליק אין דעם מהות פון די אידישע ימים טובים, דער פאר־שטעהט דעם דאזיגען וואונדערליכען פא־ראדאקס.

דער איד לעבט דורך אין דער גע־גענווארט די פארגאנגענהייט. דער חלום פון דער פארגאנגענהייט און די האפנונ־גען אויף דער צוקונפט רייסען דעם איד ארויס פון זיין איינגעווארצעלטער, טרויי־עריגער געגענווארט.

יעדער אידישער דור איז צוזאמען מיט זיינע אבות־אבותיו אין מצרים, אין דער מדבר, טרעט אריין מיט זיינע אור־עלטערען אין ארץ־ישראל. יעדער אי־דישער דור שטעהט מיט זיינע אור־אור־עלטערען ביים בארג סיני אום שבועות, און יעדער אידישער דור זאמעלט צוזא־מען מיט זיינע אבות די תבואה פון ארץ ישראל.

און דערפאר איז עס מעגליך אז אין דער צייט ווען אידען האבען ניט קיין פעלדער און גערטנער און וואוינען אין געצעלטען, אז עס קומט דער יום טוב פון אויפזאמלען די תבואה ווערט ער גע־פייערט מיט דערזעלבער איבערגעבענהייט ווי ער איז געפייערט געווארען אמאל אין אידישען לאנד.

דערפאר ווייל דער איד קאן ניט פארגעסען אז זיין היים איז דארטען, און פון דארטען ציהט ער זיין גייסטיגע השפעה זיינע נאציאנאלע האפנונגען און שטרעבונגען. און ווען עס קומט דער חג האסיף שטעלט זיך פאר פאר זיינע אוי־גען א ליכטיגעס בילד:

עס איז אסיף, דער הערליכער, ליכ־טיגער אסיף אין ארץ ישראל.

די הימלען זענען בלוי־לויטער, די זון ייפט איהרע דערפרעהענדע און ווא־רימע שטראהלען און באדט אין גאלדענע ליכטיגקייט די פעלדער און וועלדער, די בערג און טאהלען.

די זאנגען בויגען און וואקלען זיך אין דעם לאשטשענדעם, קיהלען ווינטעל. און אויף די פעלדער ארבייטען טויי־זענטער מענער און פרויען. זיי שניידען די תבואה, בינדען זיי אין גארבען. און דאס געזאנג פון די שניטער גיסט זיך צו־נויף מיט דעם געזאנג פון די פליטערנ־דע פויגעלאך און פארקלינגט די לופט.

מיט אזא הערליכעס בילד אין גע־דאנק, איז שוין לייכט פרעהליך צו זיין אין דעם חג האסיף אפילו ווען מען האט ניט קיין אייגענע פעלדער און וועלדער, אפילו ווען מען דארף נאך אלין האלטען אין דער האנט די פיער מינים וואס זע־נען געוואקסען אויף פרעמדע פעלדער אויף א פרעמדען באדען.

ביי דעם אידישען פאלק איז ניטא קיין פארגאנגענהייט אין דעמזעלבען זינן ווי ביי אלע אנדערע פעלקער. אונזער פארגאנגענהייט איז ניט נעבעלדיג, שא־טענדיג. מיר לעבען זי דורך פונקט אזוי שטארק, אזוי לעבעדיג ווי דער געגענ־ווארט.

* * *

סוכות, דער חג הסוכות.

וואס פאר א פאראדאקס זענען די אידישע ביידלאך!

א שוואך געצעלט, געבויט פון עט־ליכע דריינגלאך, אין וועלכער ס'שטראמט אריין דער אסיענדיגער רעגען און יעדער שטורמווינט קאן אומווארפען, און דאך — זענען די אידישע ביידלאך געבליבען שטעהן. שוין צוויי טויזענט יאהר ווי מעכטיגע ווינטען שטורמען ארויסצוריי־סען זיי פון די פלעצער וואו זיי זענען אוועקגעשטעלט, שוין צוויי טויזענט יאהר ווי רוישיגע פארפלייצונגען דראהען ארויסצורייסען די וואקלענדע סוכה פון איהר ווארצעל, און דאך — האבען די אידישע ביידלאך איבערגעלעבט אנדערע מעכטיגע פאלאצען.

וואו זענען אהינגעקומען די פיינע טעמפלען פון די גריכען?

וואס איז געווארען פון די מעכטיגע אמפיטעאטערען פון רוים?

זיי זענען אונטערגעגאנגען, צוזא־מען מיט די מלוכות, און נאר רואינען פון זיי קאן מען היינט זעהן, וועהרענד די אידישע ביידלאך עקזיסטירען.

זענען ניט די אידישע ביידלאך דאס גרעסטע וואונדער וואס עס איז פאראן אויף דער וועלט?

אזא וואונדער קען נאר עקזיסטירען ביי די אידען, וועלכע זענען אליין דער דער אומפארשטענדליכער פאראדאקס צווישען די פעלקער.

און דערפאר איז די סוכה דער ריכ־טיגער סימבאל פאר דעם אידען, זיין וואנדערונג, זיין אומזיכערקייט אויף דער וועלט.

„צלתה מרובה מחמתה" איז שטענ־דיג געווען דער ביטערער גורל פון אידי־שען פאלק דורך זיין לאנגער מארטירלא־גישע געשיכטע.

* * *

סוכות, דער חג הסוכות, און סוכות — דער חג האסיף.

ווייל מען צו דעם פולען חג האסיף ערדרייכען, מוז מען צו־ערשט אדורכקו־מען דעם חג־הסוכות.

און דעם חג הסוכות זענען מיר שוין דורכגעקומען אין אונזער לאנגען גלות, און עס איז שוין צייט צו פייערען אונ־זער חג האסיף.

אויף די שפיצען פון די בערג פון ארץ ישראל פאנגט שוין אן שיינען די זון. עס זעהען זיך שוין אן די ליכטיגע סמנים פון חג האסיף. אויף די פעלדער פון ארץ ישראל פאנגט מען שוין אן צו שנאדען די תבואה און זיי איינזאמלען אין די שייערען. צווישען די בערג פון אידישען לאנד עכאט שוין די גליקליכע לידער פון אדישע שניטער און שניטע־רינס.

עס איז אמת אז מיר וואוינען נאך דארט אין ביידלאך. אויך אין ארץ ישראל לעבט מען נאך דערווייל איבער צום גרעס־טענטייל דעם „חג־הסוכות", און בלויז אין א קליינע מאס דעם „חג האסיף".

אבער דער פולער חג האסיף וועט קומען.

די פארגאנגענהייט ווערט אין ארץ ישראל א געגענווארט, און פון דער גע־גענווארט פאנגט זיך אן קלאהר ארויס־צייגען האריזאנטען פון דער גליקליכער צוקונפט.

צוויי לעצטע בראשורען פון דר. זשיטלאווסקי שוין ארויס פון דרוק

עס זענען שוין ארויס פון דרוק די ערשטע צוויי ביכלאך פון א סעריע לעק־ציע בראשורען פון דעם בארימטען אי־דישען דענקער און שריפטשטעלער דר. חיים זשיטלאווסקי.

די ביכלאך זיינען פון דער סעריע „וויסענשאפט, פילאזאפיע און רעליגיע".

די נעמען פון די בראשורען זיינען:

1. "די פאר־איינשטיינישע וויסענ־שאפט און פילאזאפיע.
2. "די מאדערנע וויסענשאפט, פי־לאזאפיע און רעליגיע".

דער פרייז פון יעדער בראשורע איז 35 סענט. מען קען דאס געלט צו שיקען דורך א מאני ארדער אדער אין פאסט־מארקעס.

די לעקציע־בראשורען ווערען ארויס־געגעבען פון דר. ח. זשיטלאווסקי קאמי־טעט.

דער הויפט־פארקויף איז אין דער ביכער ביורא פון דער אידישער קולטור־געזעלשאפט: 130 איסט 17־טע גאס, ניו יארק.

די אנדערע בראשורען דר. זשיט־לאווסקיס ווערען שוין צוגעגרייט צום דרוק און זיי וועלען בקרוב דערשיינען.

דעם לעזערס ווינקעל

וועגן אידישן טעאטער

חשוב'ער רעדאקטאר פון „אידישען זשורנאל"!

איך האף, אז למען האמת וועט איהר דרוקען מיין בריעף וועגען אונזער אידי־שען טעאטער. איך וויל אבער זאגען גלייך אין אנהויב, אז איך בין ניט קיין טעאטער קריטיקער און האב קיינמאל דערמיט ניט געהאט וואס צו טאן, אזוי אז וואס איך זאג וועגען סטענדערד טעאטער, איז עס פון א מענשען, וועלכער געהט פון צייט צו צייט אין טעאטער, סיי לשם אמוזירען זיך, און סיי עפעס לערנען.

עס איז אמת, אז צוליעב דער ניט זעהר גינסטיגער עקאנאמישער לאגע, געה איך און מיין פאמיליע ניט אזוי אפט און טעאטער, ווי מיר פלעגען געהן פריהער, אבער א מענש קען דאך אהן טעאטער ניט אויסקומען, פונקט ווי מיר קענען ניט אויסקומען אהן אנדערע נויטווענדיגקיי־טען אין אונזער לעבען.

איך בין א תושב איז טאראנטא. איך געדענק נאך ווען דער ערשטער פי־פעלס טעאטער איז געעפענט געווארען אויף יוניווערסיטי און עלם סטריט. אהין בין איך געגאנגען זעהן אידיש טעאטער, און דערנאך אין ליריק טעאטער, אויף דאנדעס סטריט, און די לעצטע יאהרען אין סטענדערד טעאטער. פון דעם קענט איהר פארשטעהן, אז איך האב שוין גע־זעהן א היבש ביסעל אקטיארען אין טא־ראנטא, פארשיידענע שוישפילער, פון גאר גרויסע ביז גאר אומוויכטיגע. איך וויל אבער מיט'ן פולען אמת זאגען, אז אזא טרופע שוישפילער ווי די, וועלכע איז געקומען אין סטענדערד טעאטער צום יעצטיגען סעזאן, האב איך נאך אין טא־ראנטא ניט געזעהן.

אין די לעצטע עטליכע יאהר האב איך קיינמאל ניט פארפעהלט צו זיין ביי א דערעפענונגס פארשטעלונג. דאס יאהר בין איך צוליעב א צופאל ניט געווען, און בין געגאנגען זעהן די זעלבע פארשטע־לונג מיטוואך. עס האט געשפילט "דער חלום פון גליק", און לאמיר אייך זאגען, אז איך בין באגייסטערט, סיי פון דער פיעסע, און סיי פון דעם, ווי די אקטא־רען האבען געשפילט.

כמעט צום ערשטען מאל זעה איך א מעלאדראמע געשפילט אין אונזער טעא־טער אהן א "פארפירטער מיידעל", אהן גענגסטער, אהן צוויי־דייטיגע וויצען, אהן נבול פה לידלאך, און אהן ממזרים. דאס איז דאך אזא זעלטענהייט ביי אונז אין טעאטער.

א סך מאל זיצענדיג אין טעאטער מיט מיין פאמיליע, מיט מיינע דערוואק־סענע קינדער, פלעג איך זיך איינפאך שעהמען צו קוקען זיי אין די אויגען, הע־רענדיג וועלכע לידלאך מען זינגט און וועלכע "פוילע" וויצען מען דערצעהלט. ביי דער פארשטעלונג, וועלכע איך האב געזעהן מיטוואך איז דאך אלעס אזוי אנשטענדיג, אלעס אזוי אנדערש. אז אמת'ע בילד פון לעבען. טאקע פון לעבען ארויסגענומען, און ווער זאגט עס, אז עס איז ניט קיין קונסט?

איז א לעבענס בילד ניט קיין קונסט? איז דאס, וואס איין שוועסטער איז זיך מקריב פאר דער צווייטער, ניט קיין לע־בענס בילד?

קען עס שעהנער, איידעלער און קינסטלערישער ארויסגעבראכט ווערען, איידער די אקטיארען פון סטענדערד טע־אטער האבען עס געשפילט?

זאל מיר מוחל זיין אייער שרייבער מר. שמש, פאר זיין רעצענזיע, אין מיט־וואכדיגער צייטונג. ער איז געוויס איי־נער פון יענע "פיין שמעקער", וועלכער גאט אליין קען ניט צופרידענשטעלען, וואס זענען ברוגז אויף דער גאנצער וועלט, און וועלכע האלטען, אז די גאנ־צע וועלט איז זיי שולדיג, און האבען אלע־מען פיינט (אויסער, אפשר, זיך אליין).

האט אייער מיטארבייטער, הער שמש, געזעהן אסיף דימאוו'ס לעצטע פיעסען, וועלכע ער האט געשריבען? האט ער געזעהן ז. ליבינ'ס, קאברינ'ס און אנדערע, מיט וואס זענען יענע בעסער?

דער רעפערטואר פון שלום אש, לייוויק און פרץ הירשביין איז דאך ניט אזוי גרויס, מען זאל קענען אויסקומען א גאנצען סעזאן מיט זיי, און נאך אלע־מען קרעפלאך עסען עסט זיך דאך אויך צו. און ווער זאגט עס דען, וואו געפינט זיך דער פרוביר שטיין, און ווער זענען דאס די עקספערטען, די אויטאריטעטען, צו זאגען, אז יענע איז קונסט, און דאס איז שונד?

ווער זאגט עס, אז א "הייזעל" מיט ממזרים אויפ'ן סטיידזש זענען בעסער, איידער אזא מעלאדראמע ווי א "חלום פון גליק"?

זאג איך אויס דעם אמת, און זאל מיך אפילו דער "גאט פון קונסט", אויב אזעלכער איז פאראן, פיר שטראפען דער־פאר, אז איך האב מעהר הנאה געהאט זעהענדיג די אויפפירונג פון א "חלום פון גליק"", איידער "גאט פון נקמה", און מיך וועט אפילו ניט שטארק פארדריסען ווען מען וועט זאגען, אז איך בין קיין מבין ניט.

זאג איך, אז איך וועל בעסער געהן דריי מאל אין סטענדערד טעאטער זעהן די יעצטיגע טרופע שפילען אזעלכע פיע־סען ווי "חלום פון גליק", איידער געהן איינמאל און צאהלען צוויי און א האלב דאלארדיגע צו זעהן מאלי פיקאן, און די אנדערע גדולים, וועלכע קומען ווייזען קונסט.

וואס מיך האט יא פארדראסען, זעהט איהר, איז דאס, וואס מיטוואך אין אוונט איז דאס טעאטער געווען האלב ליידיג. איך ווייס ניט פארוואס. מעגליך, אז שול־דיג אין דעם איז די ניט זעהר גינסטיגע צייט, דער עקאנאמישער קריזיס, און דער עולם האט מורא פאר די הויכע פרייזען (וועלכע איך זאג זענען שוין גאר ניט קיין הויכע). דער אויסערגעוועהנליכער ווארימער וועטער, אבער דאס איז ניט קיין תירוץ. די אידען פון טאראנטא האבען געמעגט געבען אזעלכע אקטיארען ווי מא־דאם סיימאן, מר. גאלדפאדען, מר. דובינסקי, מאדאם פיעלד, מיס טייטעל־בוים און אזא שוישפילער ווי מיס שול־מאן און די אנדערע א סך א שעהנערען קבלת פנים, ווי מיר האבען עס געטאן מיטוואך איז אוונט.

געעהרטער רעדאקטאר! איך האף, אז איהר וועט מיט מיר מסכים זיין. אפילו אייער "פיין־שמעקער", מר. שמש, איז מסכים, אז די טרופע, וועלכע איז דעם סעזאן אין סטענדערד טעאטער, איז די שעהנסטע, גרעסטע, קינסטלערישסטע און איך זאג גייסטרייכסטע, וועלכע מיר האבען ווען עס איז געזעהן אין טאראנ־טא אלס שטענדיגע טרופע.

איך בין ניט קיין טעאטער פאטריאט. איך קען קיינעם פון די אקטיארען ניט פערזענליך, און האב ניט געהאט דעם כבוד וועלכען פון זיי צו באגעגענען, איך וויל אבער זאגען, אז פאר יעדען אידען דארף זיין א גרויסער כבוד צו געהן דעם סעזאן אין סטענדערד טעאטער. אפילו ווען דער פרייז וואלט געווען צוויי מאל אזוי פיעל. אזעלכע קינסטלער איז ווערט צו זעהן.

האפענדיג, אז איהר וועט מיין בריעף דרוקען, ווייל איך גלויב, אז איהר גיט פרייען אויסדרוק צו אלעמען,

פארבלייב איך מיט דרך ארץ,

ח י י ם ס ל ו ש ט ש,

בייראן סטריט, טאראנטא.

פאלט אונטער ראד פון שווערען טראק און נישט באשעדיגט

בראנטפארד, אנט. סעפטעמבער, 24.

א ראד פון א שווערען טראקטאר־באפענדיג א רייד אויף א טראקטאר דזאשרדזש האטשינסאן פון האמילטאן און דעם אינגעל האט עס וועניג וואס גע־שאדט.

באפענדיג א רייד אויף א טראקטאר טראק מיט א טריילער, האט דעם איינ־געלס קליידער ביים ארפשפרינגען, ווען דער טראקטאר האט געהאלטען אין מיטען געהן, זיך פארפלאנטערט אין א ראד און איז ארונטערגעשלעפט געווארען אונטער־איינעם פון די רעדער, וואס איז אריבער איבער זיין ברוסט.

דער דערשראקענער דרייווער איז נאך מעהר צוטומעלט געווארען, ווען ער האט געזעהן דעם אינגעל זיך אויפהויי־בען פון דער ערד.

אן אויבערפלעכליכע דאקטארס אונ־טערזוכונג האט אויך באשטעטיגט, אז דעם אינגעל איז קיין ערנסטעס ניט גע־שעהן.

א פארשטערטער סוכות

(דערצעהלונג פון דאס אידישע קאונטרי לעבען)

פון דוד קירשענבוים.

ביי קאדישעווסקי אין הויז האט מען פיבעריש געגרייט זיך פאר'ן אנקומענדען יום טוב סוכות. די לעצטע עטליכע טעג האט מרס. קאדישעווסקי אויפגעגעבען איינגאנצען די ביזנעס וואו זי פלעגט תמיד ארויסהעלפען איהר מאן און אין גאנצען אפגעגעבען זיך מיט דער הויז ווירטשאפט. געשטעלט יעדער זאך אויפ'ן פלאץ, גע־שייערט, גערייניגט, געלופטערט, געמאכט יעדער זאך אין הויז אויסקוקען שפאגעל נייע. הגם די קאדישעווסקים זיינען געווען העכסט רעליגיעזע מענשען, האבען פאר־בריטעט און געהיט אלע ימים טובים, איז אבער דער היינטיגער ערב סוכות פארבא־רייטונג ניט געווען אזוי פיעל לכבוד דאס אנקומען פון יום טוב ווי דער פרעהלאך צופרידענער בריעף פון זייער זוהן הערי, אז ער האט באשלאסען צו דערפילען די בקשה פון די עלטערען זיינע און קומען א היים אויף יום טוב, מיט זיין מיידעל וועלכע ער פארערבענט אלס זיין צוקונפ־טיגע לעבענס באגלייטערין.

און אט פאר וואס די פרייד אז הערי קומט געמיינזאם מיט זיין מיידעל איז אזוי גרויס געווען ביי די קאדישעווסקים אין הויז.

בעת עס האט זיך פלוצלינג פאר־שפרייט די ידיעה איבערן שטעדטעל וואו קאדישעווסקי האט געוואוינט אז זייער זוהן הערי געהט ארום אין שטאדט מיט א מיידעל און דערביי האבען מענשען עפעס סודות'דיג געשושקעט זיך אויפ'ן אויער, איז דער אלטער קאדישעווסקי ארומגעגאנ־גען איינגאנצען א צוטומעלטער.

— סטייטש, זיין הערי, וועלכער איז תמיד אזא געטרייער זוהן, זאל להלוטין ניט אינפארמירען זיינע עלטערען וועגען זיין געפלאנטען שידוך, אז ער געהט ארום מיט א מיידעל וועלכע ער פארערבענט אלס כלה, פרעמדע מענשען ווייסען, איי־גענע עלטערען ניט, מוז מסתמא עפעס אויסערגעוועהנליכעס זיין וואס הערי זוכט אויסצובאהאלטען פאר זיי.

כאטש אייגענטליך אין וואס דאס אויסערגעוועהנליכע באשטעהט האט קא־דישעווסקי באין אופן ניט געקאנט בא־גרייפען. הערי וועט דאך הלילה ניט ארומ־געהן מיט ניט קיין אידישער טאכטער. ראשית, פעהלט דען אין אזא גרויסען קאנ־צענטרירטען אידישען צענטער שעהנע אי־דישע טעכטער, והשנית, לויט די געטריי־שאפט און איבערגעבענהייט וואס הערי ווייזט אהיים צו זיינע עלטערען וועט ער בודאי — זאל אפילו די ניט אידישע מיידעל זיין באצויבערענד שעהן ווי אסתר המלכה, וועט ער ניט פארשאפען די על־טערען אויף די עלטערע יאהרען אזא חרפה און בושה.

זינט אבער די ידיעה צווישען די עט־ליכע אידישע משפחות אין שטעטעל האט אנגעהויבען צירקולירען נאכפאלגענדיג מיט א שושקען אויפ'ן אויער וועגען הע־רים געמיינשאפטליכעס מיט דאס מיידעל האט עס דער פאמיליע קאדישעווסקי ניט געגעבען קיין מנוחה ובפרט דעם אלטען קאדישעווסקי.

דער אלטער קאדישעווסקי האט לכתחילה אין בריעף פאטערליך געמאכט הערען א פארוואורף פאר זיין פלוצלינגדי־גער קאלטען באציהונג ניט אינפארמירענ־דיג זיינע עלטערען אז ער האט געשלאסען בעקאנטשאפט מיט א מיידעל. שפעטער האט ער בריעפליך איינגעלאדען איהם מיט זיין מיידעל פאר א וויזיט, און ווען נאך עטליכע אזעלכע געבעט בריעף האט הערי אליין אנגעגעבען פארשיידענע תירוצים אז ער איז איצט ניט ביכולת צו קומען מיט זיין מיידעל א היים פאר א וויזיט האט דער אלטער קאדישעווסקי דערפיהלט אז די אומבאוואוסטזיניגע שרעק וואס טליעט דארט ערגעץ ביי איהם אין א ווינקעל פון הארץ איז ניט קיין אומזיסטע.

צווישען די שורות פון הערים בריעף האט קאדישעווסקי ארויסגעלייענט אז עפעס זוכט הערי א בארעכטיגונג פאר זיין טהאט וועלכער איז איהם אליין שלא־לרצון.

ער פלעגט לכתחילה דעם פאטער בא־רוהיגען אז ער מעג זיך סומך זיין אויף זיין געשמאק, זאל זיך ניט צוהערען וואס רכילות טרייבער פאפלען, דער איינציגער חסרון דער מיידעל'ס איז וואס זי קומט ארויס פון העכסט אסימילירטע עלטערען, אינגאנצען נאטוראליזירט. פארשטעהט לגמרי ניט קיין אידיש, איז בכלל אפגע־פרעמדט פון טראדיציאנעלער אידישקייט, דערפאר איז זי אבער א זעלטענע שעהנ־הייט — ווענוס אליין...

אז הערי האט איינמאל אומגעריכט אריינגעשיקט א בריעף צו די עלטערען אז ער קומט אהיים אויף יום טוב מיט זיין מיידעל האט זיך די גאנצע משפחה דער־פרעהט. די שמחה פון אנקומענדען יום טוב האט זיך פארטאפעלט. זענען די פארבארייטונגען געמאכט געווארען מיט מעהר חשק, שעהנער, זויבערער און אימ־פאזאנטער.

באזונדערס אויפגעלייגט איז געווען דער אלטער קאדישעווסקי. א שטיין פון הארצען איז איהם ארונטער, באשערט צו האבען א א פרעהליכען יום טוב, וועלען זיינע באהאלטענע שונאים אין שטעדטעל אויף צופוקעניש איבערצייגען זיך אז זייער סודות'דיגער לשון הרע וועגען הע־רים כלה איז געווען פשוטע קנאה אויף דעם אויסגעצייכנעטען אויסוואהל פון הע־רים כלה — האט דער אלטער קאדי־שעווסקי געטראכט.

הגם איין זאך איז דעם אלטען קאדי־שעווסקי געווען אומפארשטענדליך און האט איהם איינצייטיג שטארק געשראקען וואס הערי האט אזוי שטארק מזהיר גע־ווען די משפחה ווי אזוי אומצוגעהן מיט זיין מיידעל, מען זאל זי ניט באלעסטיגען מיט רעדען אידיש צו איהר, ווייל זי פאר־שטעהט ניט, ניט לאכען פון איהר פרעמד־קייט צו אידישע מנהגים, ובכלל באציהען זיך צו איהר מיט גרויס דרך ארץ און אבשיי, מחמת זי קומט ארויס פון א העכסט אריסטאקראטיש הויז און איז להלוטין פרעמד פון רעליגיעזע אידישע טראדיציעס און צערעמאניעס.

ערב סוכות זיינען אלע אין שטוב ארומגעגאנגען אומגעדולדיג און נייגעריג. הויפטזעכליך האט דער אלטער קאדישעוו־סקי מיט אנגעשטרענגטע אויגען צו דער טיהר יעדער מינוט ערוווארטעט זיינע געסט.

הערי איז געקומען צוזאמען מיט זיין מיידעל. אין ערשטען אויגענבליק, בעת'ן אריינקומען אין הויז האט הערים מיידעל ווירקליך געמאכט א געוואלדיגען רושם אויף דער גאנצער משפחה צוליעב איהר אויסערגעוועהנליכער שעהנקייט. זי איז געווען שעהן, שלאנק, גראציעז, מיט אן עלאסטישען פיגור און אלבאסטער קריי־סטאלענעם האלז, איהרע שעהנע טיפע בלויע אויגען און גערייכטער געקרייזעלטער קאפ האר — עשוירען לויט דער לעצטער מאדע האט איהר געמאכט אויסקוקען הימליש רייצענד.

ארייגקומענדיג אין הויז האט זי זיך ליעבליך אבגריסט מיט אלעמען, האט זיך הארציג צוקושט מיט הערים מוטער, צו אלעמען פריינדליך געשמייכעלט, ווי צו אלטע באקאנטע, וועמענס באקאנטשאפט איז שוין פון לאנג.

בעת די פרייד און איבערראשונג פון פון זייער אנקומען איז ביסלעכווייז פאר־איבער און דער אלטער קאדישעווסקי האט נעהענטער מיט אפענע ניכטערע אויגען אנגעהויבען בעאבאכטען יעדער טריט פון הערים כלה, איהר איבערטריבענע ליעבע צו דער משפחה וועמען זי האט אט ערשט באקאנט, איהר ווילען נושא חן זיין ביי אלעמען, אין דערזעלבער צייט איהר דער־שראקענער בליק, איהר האלטען זיך נא־הענט פון הערי, קוקען איהם אין די אויגען מיט אזא אומבאהאלפענקייט און פארלא־רענקייט האט דער באהאלטענער פאר־דאכט אין ווינקעל פון זיין הארץ שטאר־קער אויפגעטליעט און פארנאנדערגעפלא־קערט זיך.

ער האט זיך געשטעלט פון ווייטענס, א מרה־שחורה'דיגער, א טרויעריגער, גע־וואלט ארויפצווינגען א שמייכעל אויפ'ן פנים און באין אופן ניט געקאנט, און אי־נערליכער שמערץ האט קרעמהאפטיג פארצויגען זיך ארום זיין הארץ, הגם איינ־גאנצען זיכער אז דאס פאר איהם אונ־גלויבליכע וואס זיין הארץ האט איהם גע־שראקען און פארשטארקט זיך איצט אליץ מעהרער — איז ער ניט געווען.

ווי אויבענדערמאהנט זיינען די קא־דישעווסקים געווען רעליגיעזע מענשען. אין הויז האט זיך געפונען א שעהנע יעהרליכע סוכה, שעהן באציערט און רייך אויסגע־שטאט. דאס גאנצע בני בית האט זיך פארזאמעלט אין סוכה, קאדישעווסקי האט זיך אוועקגעזעצט אין סוכה, מיט געוואלד האט ער געוואלט פארטרייבען דעם אי־נערליכען חשד וואס האט ווי הייסע קוי־לען געבריהט אויף זיין הארץ. דאס ענג־ליש רעדען פון זיין בני בית אין סוכה צו־ליעב די העפליכקייט פון הערים כלה, ווי אויך די פרעמדקייט וואס האט געוועהט פון איהר גאנצער באנעהמונג דורך איהרע דערשראקענע בליקען און פארגאפטקייט אויף יעדער זאך האט שטארק געשטערט די פרעהליכע יום טוב'דיגע סביבה, קאדי־שעווסקי איז געזעסן ביים טיש, ווי א פרעמדער, קיין ווארט ניט ארויסגערעדט, ער האט בלויז זייטיג נאכגעפאלגט יעדער באוועגונג פון הערים כלה.

נאכ'ן עסען זיינען אלע אוועק שלא־פען, הערי אליין איז געבליבען זיצען מיט די עלטערען, די מוטער, ווי א מאמע, האט איהם אויסגעפרעגט ווי עס לעבט זיך איהם אין דער גרויסער שטאדט, די בא־ציהונגען צו איהם פון געשעפטס פאר־וואל און אנגעשטעלטע דארט וואו הערי איז געהילפס מענעדזשער. הערי האט דערצעהלט וועגען אלעס, און וועגען זיין בעקאנטשאפט מיט דער מיידעל האט ער בלויז פארבייגעהענדיג באמערקט אז אויך זי איז אן אנגעשטעלטע אין אפיס וואו ער איז באשעפטיגט:

— דערצעהל טאקע פון דיין בא־קאנטקאנטשאפט מיט דער מיידעל, ביי וועלכע געלעגענהייט האסטו געשלאסען באקאנטשאפט מיט איהר, ווער איז זי? קאנסטו די משפחה? האט דער פאטער מיט א שטורמיש קלאפענדיג הארץ גע־ווענדעט זיך צו איהם.

— איך האב גאר ניט וואס צו דער־צעהלען, איך האב גלויב איך אלעס געשרי־בען, מיר דאכט זיך איהר פארשטעהט שוין אליץ, — האט הערי מיט ארונטער־געלאזטע אויגען צום דיל דעם פאטער אפ־געענטפערט.

— רעד מיין קינד דייטליך, — האט דער פאטער טויט־בלאס מיט אויסגע־שטארטשטע אויגען געבעטען זיך ביי איהם — וואס האבען מיר דורך בריעף געקאנט פארשטעהן? איך האב דערפאר אליץ געהאפט וועסט אהיים קומען וועלען מיר זיך דורכשמועסען.

— יעדענפאלס, האב איך גאר ניט וואס צוצוגעבען צו דעם וואס איך האב אייך בריעפליך אינפארמירט.

— יעדענפאלס, מיין זוהן, א אידי־שע טאכטער, איז דאך געוויס דיין מיי־דעל? וואס? האט הערי אן איבער־ראשטער איבערגעפרעגט, — דו ווייסט ווירקליך ניט, אדער מאכסט זיך אז דו ווייסט ניט?

— ההיינו וואס? האט דער פאטער קוים ארויסגעמורמעלט...

— איך האב געמיינט לויט מיינע בריעף צו אייך פארשטעהט איהר שוין אז די מיידעל איז ניט פון אידישען אפשטאם און איהר זייט מסכים צום שידוך, אלענ־פאלס האב איך פארשטאנען פון די לעצטע איינלאדונג צו קומען פאר יום טוב א היים.

ווי אן אונטערגעשאסענער איז דער אלטער קאדישעווסקי געפאלען מאכטלאז צו דער ערד. דער גערופענער דאקטאר האט בלויז באשטעטיגט אז דער אלטער איז געשטארבען פון א מאמענטאלנעם הארץ שלאג.

א פארשטערטער סוכות איז דאס געווען.

דיזע שווערע צייטען

'די שווערע צייטען און דאס שווער־קייט צו באקומען געלט מאכט עס וויכ־טיגער ווי ווען פריהער צו שפארען. איין וועג, ווי אזוי איך שפאר אויף קליידער איז באנייענדיג דעם קאליר פון די אפ־געבליאקטע אדער אויסער־מאדע דרעסעס, קאוטס, זאקען און אונטערוועש. פאר פארבען, אדער טינטינג, נוץ איך שטענ־דיג דאימאנד פארבען. זיי זענען די סא־מע עקאנאמישסטע, ווייל זיי ברענגען שטענדיג גוטע רעזולטאטען וואס מאכען אייך שטאלץ. ווייל זאכען זעהען אויס ב ע ס ע ר ווי נייע ווען זיי ווערען אי־בערגעפארבט מיט דאימאנד פארבען. זיי פארבען זיך גלייך אויפ'ן גאנצען קלייד, ווען אפילו א 10 יאריג קינד טוט די אר־בייט. נאך א זאך, דאימאנד פארבען נעמען קיינמאל ניט ארויס דאס לעבען פון די קליידער אדער לאזען איבער פלע־קען ווי אנדערע פארבען טוען עס. זיי פארדינען צו געווען ווערען "די בעסטע פארבען אין דער וועלט".

ס. ב. ג., קוויבעק.

SID DOLLINGER
ארכיטעקט
אנאנסירט, אז ער האט זיך צוריקגעקעהרט פון זיין שטודירען אין ניו־יארק און וועט פראקטיצירען פיינע ארכיטעקטור אין אלע זיינע צווייגען.
600 בעי סטריט, רום 207
טעלעפאן עדעלייד 3720
רעזידענץ: — 54 רייערסאן עוועניו. טעלעפאן טריניטי 4535J.

יעדער
COAL-O-MATIC
קאאל בלאער
איז באזארגט מיט א שטופ און שלעפ מאטאר, דער איינציגער טיפ געצייכענט פאר אויטאמאטישען קאנטראל. ענדזשאיעט גלייכע טעמפעראטור און שפארט איין א דריטעל פון אייער קוילען ביל.
— ווענדעט אייך פאר אינפארמאציע וועגען
קאאל־א־מאטיק בלאוערס
צו טשארלס גודמאן טעלעפאן עדעלייד 1753

„די געדונגענע הילף לאגע"
אין פיעלע הייזער האט מען געמוזט פארקלענערען די הוצאות דורך דער יעצטיגער שווערער צייט, און אין פיעלע פאלען מוזען פרויען זיך בא־געהן אן דער הילף פון א דינסט. דער שווערסטער טייל פון דער ארבייט, וואס איז געפאלען אויף דער פרוי, איז דאס וואשען, און יעדען טאג קו־מען צו נייע קאסטומער אין אונזער מאדערנער לאונדרי, צוליעב דעם. עס זענען דא אכט באקוועם אראנזשירטע פאמיליען וואשען סערוויסעס, פון וועלכע יעדע הויז פרוי קען אויסקליי־בען וועלכע עס פאסט זיך פאר איהר אמבעסטען. זיי זענען אלע באשיידען געפרייזט און אן איינשפארונג אויף די פאמיליע בעטארען. אויב דאס וואשען איז איינע פון אייערע פראב־לעמען טעלעפאנירט היינט, אדער שטעלט אפ איינעם פון אונזערע העפ־ליכע דרייווער סיילסמען. איהר וועט לייכט דערקענען די נעטע שווארץ־און־רויטע טראקס.
לאידברוק 2161
TORONTO WET WASH LAUNDRY Ltd.
175 אסינגטאן עוועניו